

Tento materiál vznikl v rámci projektu:

Název projektu:	Interkulturním vzděláváním a prožitkem k toleranci
Registrační číslo:	CZ.1.07/1.2.00/14.0117
Realizátor:	Multikulturní centrum Praha o.s.

V úplné podobě je materiál dostupný online, po povinné registraci, v **Databázi výstupů projektů – Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost:**

<https://databaze.op-vk.cz/Project/Detail/128>

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Časová dotace:
40 minut

Pomůcky:

- fotky různých lidí nalepené na dlouhé papíry (Fáze 1)
- dlouhý papír s okénkem „Vaše fotka“ (Fáze 2)
- 4 cedulky s nápisy JINÝ, DIVNÝ, ORIGINÁLNÍ, NORMÁLNÍ (Fáze 3)
- powerpointová prezentace (snímek 6) nebo flipchart 3 (Fáze 4)

Cíle aktivity:

1. Žáci si uvědomí, že na to, co je „normální“, a to, co je „jiné“ (a jak „jiné“ – zda pozitivně originální, negativně divné či neutrálně jiné), nahlížíme každý jinak, a zamyslí se nad důvody.
2. Žáci se zamyslí nad tím, jaké to je být jiný než většina, a jak na to lze z pozice „jiného“ i z pozice většiny reagovat.
3. Žáci si osvojí pojmy jako první dojem, haló efekt či stereotyp.

Charakteristika aktivity:

Žáci zapisují individuálně své názory na fotky různých lidí, uvádějí, zda jsou lidé na fotkách normální či jiní, případně v čem jejich „jinakost“ spočívá, a hodnotí ji. Následuje diskuse nad výroky, jejich členění na „divné“, „jiné“, „originální“ a „normální“ a reflexe, ve které se žáci zamýšlejí nad tím, jaké to je cítit se normální nebo jiný, a nad tím, kdo určuje to, zda je něco normální či jiné.

Postup:

Úvod: (5 minut)

Školitel napíše na tabuli spojení „být jiný“ a zeptá se:

Co to znamená být jiný?

Vysvětlí, že se v následující aktivitě budeme věnovat tomu, co toto sousloví pro nás znamená. Vyzve žáky, aby přišli s různými synonymy slova „jiný“. Jeden ze školitelů tato slova (či slovní spojení) zapisuje na tabuli. Poté se školitel žáků zeptá:

Jaký je opak slova „jiný“?

Odpovědi také zapisuje na tabuli. Dále školitel žáky vyzve, aby se zamysleli nad tím, zda v poslední době potkali někoho, kdo jim připadal jiný, případně jak jiný jim připadal a proč. Poté školitel vysvětlí pravidla následující aktivity (Fáze 1).

Fáze 1: (10 minut)

Školitel nechá kolovat 5 různých fotek nalepených na dlouhém papíře, fotky rozdělí rovnoměrně v kruhu. Na každé fotce je jedna osoba (doporučujeme použít fotky různorodých osob – rozdílné oblečení, situace, výraz tváře, rasa, věk atp.). Lze použít fotky z časopisů, materiálů MKC Praha a další. Úkolem každého žáka je nad fotku napsat na horní okraj papíru jedno přídavné jméno, které vyjadřuje, jak „jiný“ (nebo „normální“) člověk na fotce podle nich je, nebo které člověka na fotce nějakým způsobem charakterizuje. Žáci mohou vycházet ze slov, která byla v předchozí fázi napsána na tabuli, nebo mohou vymyslet slova další. Horní okraj papíru pak žák přehne tak, aby nebylo vidět to, co napsal, a pošle papír svému sousedovi po směru hodinových ručiček. Školitel zdůrazní, že další slova je třeba psát pod ohnutý okraj papíru a nikoli na něj. Školitel nechá fotky kolovat cca 5 minut a klade důraz na to, aby žáci psali to, co je první napadne. Poté, co školitel uvidí, že všichni nebo téměř všichni k fotkám něco napsali, nebo v případě, že to trvá příliš dlouho, ukončí tuto aktivitu a vyzve dobrovolníky z řad žáků, aby popořadě rozbalili papíry s fotkami, v rychlosti všem ukázali ještě jednou fotku a přečetli přídavná jména. Postupně pět dobrovolníků přečte všech pět papírů. Školitel si poznamenává zajímavá přídavná jména, kterými pak může v reflexi ilustrovat diskusi o haló efektu, prvním dojmu či stereotypch.

Fáze 2 – Reflexe: (10 minut)

Školitel shrne výroky z papírů. Reflexe si všímá způsobů uvažování, které vedly žáky k označování různých lidí na fotkách různými přídavnými jmény. Často se jedná o usuzování na základě prvního dojmu, haló efektu nebo stereotypního uvažování. Proto je dobré si během fáze 1 všimnout takových přídavných jmen, která tyto pojmy ilustrují. Avšak než školitel pojmenuje konkrétní způsob uvažování, je dobré zeptat se na to, z jakého důvodu si žáci myslí, že bylo zvoleno právě takové přídavné jméno (nehledáme ovšem za každou cenu autora daného slova, ten se může přihlásit leda dobrovolně).

Z čeho jste vycházeli při svém hodnocení?

Co vás vedlo k označení někoho za ...?

Proč myslíte, že někdo označil daného člověka za...?

Příklady pro ilustraci: např. u fotky Asiata někdo napíše „zfetovaný“ (může být příkladem stereotypního uvažování – o Vietnamcích v ČR se často píše v souvislosti s drogami), u fotky člověka sedícího u počítače „pracovitý“ (může být příkladem haló efektu). Je zajímavé si také všimnout kontrastů a rozdílů v přídavných jménech u jedné fotky, např. žáci u stejné fotky napíší „originální“ i „obyčejný“ (tím se dá ilustrovat subjektivnost usuzování). Jak se dá stereotypnímu uvažování, haló efektu či prvnímu dojmu předcházet?

(Možná odpověď školitele: Rozlišovat mezi fakty a domněnkami, nepřebírat „hotové pravdy“ od ostatních, shromažďovat co nejvíce informací a vytvářet si vlastní názor.)

Na závěr reflexe školitel žákům ukáže papír, kde je místo fotky okénko s nápisem „Vaše fotka“. Školitel se zeptá žáků:

Co byste napsali o sobě, kdyby po třídě koloval papír s vaší fotkou?

Napsali byste tam, že jste „normální“ nebo „jiní“, „originální“...?

A co si myslíte, že by o Vás napsali ostatní?

A jací byste chtěli být – normální nebo jiní?

Hodí se být někdy „jiný“ a někdy „normální“? Kdy?

Fáze 3: (10 minut)

Školitel vysvětlí, že se dále budeme zabývat jinakostí a normalností, ale nikoli tím, kdo je jiný nebo normální, nýbrž jaká činnost nám připadá „jiná“ a jaká „normální“. Školitel bude číst výroky a žáci se budou přesouvat do různých koutů místnosti podle toho, zda člověka, o kterém platí daný výrok, považují za normálního, divného, jiného nebo originálního. Každé přídavné jméno patří k jednomu ze čtyř koutů místnosti (do každého rohu školitel nalepí cedulku s jednotlivými nápisy: JINÝ, DIVNÝ, ORIGINÁLNÍ, NORMÁLNÍ). Ideálně školitel doplní výroky o takové, které poukážou na kulturní rozdíly mezi žáky a přítomnými asistenty. Ze začátku nechá školitel žáky vždy krátce vyjádřit, proč se přesunuli do daného rohu. Všimá si především extrémních situací (velká skupina žáků nebo naopak pouze jeden žák v jednom z rohů). Posléze je dobré se žáků neptat na důvody po každém výroku, ale pouze po některých, aby aktivita neztratila dynamiku. U výroků, na něž budou žáci reagovat jinak než asistent (např. smrkání na veřejnosti je v ČR normální, zatímco v Rusku nepřipustné a divné), je dobré na tento kulturní rozdíl upozornit.

Na závěr této aktivity se školitel zeptá:

**Čím je to dáno, že některé věci někomu připadají normální a někomu jiné?
Jak si vytváříme názor na to, co je normální a co je jiné? Kdo nás v tom ovlivňuje?**

Výroky lze čerpat z následujícího seznamu:

Nejsem na Facebooku.

Používám telefonní budku.

Jezdím jen autem, nikdy ne veřejnou dopravou.

Smrkám na veřejnosti.

Koukám na Ordinaci v Růžové zahradě.

Tančím latinskoamerické tance.

Chtěla bych pracovat jako modelka.

Chodím každý den do posilovny.

Vážím 120 kilo.

U nás doma se nepřezouváme.

Chodím v neděli do kostela.

Moje matka je Češka, můj otec Afričan.

Se svými přáteli se zdravím objetím a polibkem.

Moje matka je Češka, můj otec je Slovák.

Než si vezmu jídlo z lednice, musím se zeptat rodičů.

Jsem muslim.

Nedokončil jsem základní školu.

Jsem abstinent.

Poslouchám Michaela Jacksona.

Jím pouze biopotraviny.

Tipy pro školitele: Můžete také ke konci aktivity vyzvat žáky, aby si vymysleli nějaký výrok (max. 2 až 3) sami.

Fáze 4: (5 minut)

Školitel řekne žákům, že jim nyní položí několik otázek, nad kterými se mají zamyslet. Své odpovědi na otázky si mohou pro sebe zaznamenat na papír.

Otázky:

1. Kdy jste se sami cítili „jiní“?

2. Bylo vám to nepříjemné nebo příjemné?

3. Co by bylo třeba změnit, abyste se necítili jiní?

(Lze doplnit otázkou: Co byste pro to museli udělat vy a co by museli udělat ostatní?)

Poté, co žáci měli čas se nad danými otázkami zamyslet, dá školitel prostor těm, kteří se o své odpovědi na otázky chtějí podělit s ostatními; na žáky ovšem netlačí.

Role asistenta:

Úvodu i všech fází se asistent účastní stejně jako žáci. Školitelé s asistentem komunikují obzvláště tam, kde se asistent může s žáky podělit o nějaké kulturní rozdíly mezi jeho zemí a ČR nebo o to, jaké to je být „jiný“ v cizí zemi.

Informace k tématu:

Norma: Slovo norma má různé významy, pro nás jsou důležité významy dva. Norma znamená závazné pravidlo (například zákon, vyhláška, desatero). Druhý význam slova označuje to, co je „normální“, tj. statisticky nejčastější.

Haló efekt: Jeden nápadný rys, negativní nebo pozitivní, ovlivní naše vnímání celého člověka. Člověka pak hodnotíme zkresleně na základě povrchního, často prvního dojmu.

První dojem: První dojem předurčuje naše celkové a pozdější vnímání daného člověka na základě toho, co vidíme či slyšíme při prvním setkání s ním.

Použité zdroje:

Akademický slovník cizích slov, Kol. aut., Praha: Academia, 2000.

Velký sociologický slovník, Kol. aut., Praha: Karolinum, 1996.

